

Список використаних джерел

1. Proskurnina N., Chornomord Y. Methods and approaches to assessing investment attractiveness. *Economy of Ukraine*. 2022. № 4. P. 28–36. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.04.028>
2. Боковець В. В. Роль економічного ризику у забезпеченні інноваційно-інвестиційного потенціалу промислових підприємств. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 6 (06). С. 114–118. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.6-21>
3. Приказюк Н. В. Страхова система України: теорія, методологія, практика. Київ : Логос, 2017. 611 с.
4. Stankovska I. M., O. V. Shyptur, and T. V. Stankovskyi. Scenario planning of the customer orientation of the company. *The Actual Problems of Regional Economy Development*. 2022. № 2 (18). P. 127–137. URL: <https://doi.org/10.15330/apred.2.18.127-137>
5. Gao R. The importance of ESG in financing and investment decisions. *Advances in economics, management and political sciences*. 2024. № 1 (116). URL: <https://doi.org/10.54254/2754-1169/116/20242600>
6. How does environmental, social, and governance (ESG) performance determine investment mix? New empirical evidence from BRICS / Z. Yu et al. *Borsa Istanbul Review*. 2024. № 3 (24). P. 520–529. URL: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2024.02.007>

Медко М.Б.,

здобувач ступеня доктор філософії (PhD)
кафедри банківської справи та страхування,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к. е. н., доцент, професор кафедри банківської справи
та страхування Ходакевич С.І.

ESG-СТАНДАРТИ ПРИ КРЕДИТУВАННІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

У сучасних умовах глобалізації та зростання уваги до сталого розвитку принципи ESG (Environmental, Social, Governance – екологічна, соціальна та управлінська відповідальність) стають невід’ємною частиною фінансових ринків, зокрема в сегменті кредитування малого та середнього бізнесу (МСБ). Ці стандарти, які оцінюють вплив компаній на довкілля, соціальну сферу та якість корпоративного управління, трансформують традиційні підходи до оцінки кредитоспроможності, додаючи до фінансових показників аналіз нефінансових ризиків і можливостей. В Україні, де МСБ формує значну частку економічної активності, впровадження ESG-стандартів у кредитуванні є актуальним завданням, що сприяє не лише підвищенню конкурентоспроможності бізнесу, а й реалізації цілей сталого розвитку в контексті післявоєнної відбудови та європейської інтеграції. Водночас цей процес супроводжується низкою

викликів, пов'язаних із економічними, правовими та соціальними особливостями країни.

Екологічний компонент ESG-стандартів відіграє провідну роль у формуванні нових підходів до кредитування, оскільки глобальний перехід до низьковуглецевої економіки змушує банківські установи оцінювати вплив бізнесу на довкілля. Для МСБ це означає необхідність відповідності стандартам енергоефективності, управління відходами та зниження викидів парникових газів. Банки дедалі частіше враховують такі показники, як рівень споживання енергії чи дотримання норм утилізації, при прийнятті рішень про надання кредитів. В Україні, де МСБ становить близько 60% робочих місць і 50% доданої вартості [1], екологічні критерії стають важливим інструментом для залучення пільгового фінансування. Наприклад, програми Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), такі як Green Economy Financing Facility (GEFF), надають кредити зі зниженими ставками для проєктів, що сприяють енергоефективності, наприклад, закупівлі сільгосптехніки з низькими викидами CO₂ [2]. Проте обмежені фінансові ресурси МСБ, високі витрати на модернізацію обладнання та низька обізнаність про екологічні стандарти ускладнюють їхнє впровадження, що вимагає додаткових стимулів з боку держави та фінансових установ.

Соціальний аспект ESG-стандартів зосереджений на оцінці впливу бізнесу на працівників, клієнтів і місцеві громади, що є особливо актуальним для України в умовах соціальних викликів, спричинених війною. Банки аналізують, чи забезпечує підприємство безпечні умови праці, дотримується принципів гендерної рівності та підтримує соціально вразливі групи. Наприклад, малі підприємства, які працевлаштовують ветеранів чи внутрішньо переміщених осіб, можуть отримати переваги в рамках програм USAID, таких як «Конкурентоспроможна економіка України». Однак соціальні ініціативи часто вимагають додаткових витрат, які для МСБ, що працюють у режимі обмеженого капіталу, є важкодоступними. Крім того, низька фінансова грамотність підприємців, за даними USAID за 2023 рік [3], лише 15% з яких обізнані з концепцією сталого розвитку, обмежує їхню здатність інтегрувати соціальні критерії у бізнес-процеси. Це створює бар'єри для отримання кредитів на вигідних умовах, особливо для мікропідприємств, які не мають ресурсів для підготовки відповідної звітності.

Управлінський компонент ESG-стандартів фокусується на прозорості, етичності та ефективності корпоративного управління, що є критично важливим для зниження кредитних ризиків. Банки оцінюють наявність антикорупційних політик, якість фінансової звітності та системи управління ризиками. В Україні, де корупція залишається значною проблемою, підприємства з прозорою структурою управління отримують вищі кредитні рейтинги, тоді як компанії з непрозорою звітністю чи підозрами в ухиленні від податків часто відхиляються. Наприклад, сімейні бізнеси, які становлять значну частку МСБ, можуть стикатися з відмовами через відсутність формалізованої звітності. Водночас управлінські критерії ESG є складними для впровадження через брак кваліфікованих фахівців із корпоративного управління в малому бізнесі та

обмежену інтеграцію міжнародних стандартів, таких як Global Reporting Initiative (GRI) чи Sustainability Accounting Standards Board (SASB), у локальну практику.

Ключовим викликом для впровадження ESG-стандартів у кредитуванні МСБ в Україні є недосконалість нормативно-правової бази. Незважаючи на поступову гармонізацію українського законодавства з європейськими стандартами, національні ESG-критерії для МСБ ще не сформовані, що створює невизначеність для банків і клієнтів. Відсутність податкових пільг чи інших стимулів для «зелених» і соціально відповідальних проєктів знижує мотивацію МСБ відповідати ESG-вимогам. Крім того, оцінка ESG-показників вимагає від банків додаткових ресурсів, включаючи навчання персоналу та розробку методологій, що є економічно обтяжливим для невеликих фінансових установ. Для МСБ підготовка звітності за ESG-критеріями також пов'язана з витратами, які можуть становити 5–10% їхнього річного бюджету, що є непосильним для мікропідприємств.

Економічна нестабільність, спричинена війною, додатково ускладнює ситуацію: підприємства в прифронтових зонах зосереджені на виживанні, а не на впровадженні сталих практик, тоді як геополітичні ризики відлякують міжнародних інвесторів, які могли б фінансувати ESG-ініціативи.

Незважаючи на ці виклики, перспективи розвитку ESG-стандартів у кредитуванні МСБ в Україні є значними, особливо в контексті післявоєнної відбудови та європейської інтеграції. Зміцнення регуляторної бази, зокрема розробка національних ESG-стандартів і впровадження рекомендацій НБУ щодо оцінки ESG-ризиків до 2026 року, може спростити інтеграцію цих критеріїв у кредитні процеси. Так, в квітні 2023 р. НБУ оприлюднив «Білу книгу з управління ESG ризиками у фінансовому секторі», яка визначає стратегічне бачення управління ESG-ризиками у фінансовому секторі, спрямоване на забезпечення сталого розвитку, зменшення впливу екологічних, соціальних і управлінських ризиків на фінансовий ринок та економіку в цілому, а також підтримання фінансової стабільності [4].

Міжнародна підтримка від організацій, таких як ЄБРР, IFC та EU4Business, уже забезпечує пільгове фінансування для «зелених» і соціальних проєктів МСБ, як-от програма FINANC4E, яка підтримує енергоефективні ініціативи. Цифровізація, як зазначає, PwC, також відкриває нові можливості: автоматизовані платформи для оцінки ESG-показників можуть знизити витрати на 20–30% [5], що сприятиме масштабуванню таких практик. Освітні кампанії, подібні до тренінгів EU4Business, підвищують обізнаність МСБ про переваги ESG, тоді як успішні кейси, як-от «зелені» кредити Укргазбанку, мотивують інших підприємців [6]. У післявоєнний період ESG-стандарты стануть ключовими для залучення інвестицій у відновлення інфраструктури, енергетики та сільського господарства, де МСБ відіграватиме провідну роль. Вступ до ЄС сприятиме гармонізації з європейськими директивами, такими як Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), що підвищить конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародних ринках.

Отже, ESG-стандарти у кредитуванні МСБ в Україні є потужним інструментом для забезпечення стійкості бізнесу та залучення фінансування, але їхнє впровадження стикається з низкою викликів, включаючи низьку обізнаність, обмежені ресурси, недосконале законодавство та економічну нестабільність. Перспективи розвитку пов'язані з реформуванням регуляторної бази, міжнародною підтримкою, цифровізацією та післявоєнною відбудовою. Для реалізації потенціалу ESG необхідна скоординована співпраця держави, НБУ, банків, МСБ і міжнародних партнерів. Адаптація стандартів до локальних умов і потреб малого та середнього бізнесу може не лише підвищити доступ до фінансування, а й стати каталізатором економічного зростання України, сприяючи досягненню цілей сталого розвитку та зміцненню її позицій на глобальній арені.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. (2023). Звіт про діяльність МСБ. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.05.2025)
2. ЄБРР. (2023). Green Economy Financing Facility (GEFF) in Ukraine. URL: <https://www.ebrd.com/home/work-with-us/projects/psd/54918.html> (дата звернення 12.05.2025)
3. USAID. (2023). Financial Literacy Survey in Ukraine. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021_en.pdf (дата звернення 12.05.2025)
4. Національний банк України. (2024). Стратегія розвитку фінансового сектору до 2026 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy> (дата звернення 12.05.2025)
5. PwC. (2023). Global ESG Reporting & Governance Trends. URL: <https://www.pwc.com/au/assurance/esg-reporting/ESG-Reporting-and-Governance-Trends-2023.pdf> (дата звернення 12.05.2025)
6. EU4Business. (2022). Support for SMEs in Ukraine: Green Financing. URL: <https://eu4business.org.ua/en/projects/availability-completed/country-ukraine> (дата звернення 12.05.2025)

Нікітін А.В.,

к.е.н., доц., професор кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ ЗБІЛЬШУЄ СВОЮ ПРИБУТКОВІСТЬ

Вітчизняні науковці активно досліджують проблематику інтеграції банківської системи України у глобальний фінансовий простір. Адаптація національних банківських інституцій до динамічних світових інноваційних процесів здійснюється, зокрема, шляхом виходу на нові, раніше нерозвинені в межах країни ринки, що потребують інвестиційних ресурсів [1]. Одночасно із